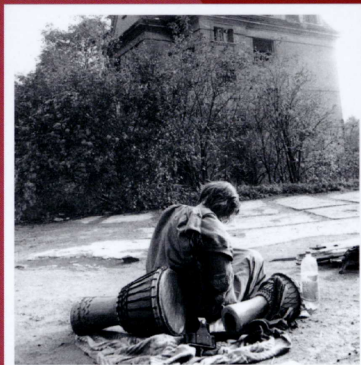




Vlastimil Růžička

Squaty a jejich revoluční tendence



TRITON



TRITON

Vlastimil Růžička

Squaty a jejich revoluční tendence

Vlastimil Růžička

**Squaty
a jejich
revoluční
tendence**

Vlastimil Růžička
Squaty a jejich revoluční tendence

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována,
rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

© Vlastimil Růžička, 2006
Cover © Renata Brtnická, 2006
© TRITON Praha/Kroměříž, 2006
Foto: autor; archiv squatterů

ISBN 80-7254-859-X
Nakladatelství Triton Praha/Kroměříž, Vykáňská 5, 100 00 Praha 10
www.triton-books.cz

§ 249a odst. 1 a 2 trestního zákona

Squatting je neoprávněný zásah do práva bytu, domu nebo nebytového prostoru:

1. Kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

2. Stejně bude potrestán, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání.

„...Nejsme žádná sekta, jak by si někdo mohl po proprání hlavy televizními braky představovat. Každému je dopřáno maximální soukromí. Je úžasné vidět fungující společenství nebo se účastnit společné večere, ke které se scházejí obyvatelé celého domu v dnešním navzájem se odcizujícím světě. Každý squat je něčím specifický, v každém fungují nějaké společné vztahy, přesto se dá říci, že cíleným obsazováním domů vzniká okruh lidí, dá se říci hnutí, kde funguje v plné míře princip solidarity. Boj o jeden squat je zároveň bojem o osud všech ostatních. Lhostejnost tu nepřichází v úvahu...“

„...Žijeme v zajetí systému, jenž nás každodenně drtí jako rozjetý stroj. A my se snažíme být zrnky písku v naději, že se ten stroj jednou zadře...“

squatterři z Milady

Squatting znamená obsazování prázdných domů. Je tady odpradáвна, ale ve své specifické podobě (včetně nové formy protestu) se dostal do Čech se zpožděním – až po roce 1989. Ačkoli ve světě měl poměrně silnou pozici, v Čechách povstal takřka z ničeho...

OBSAH KNIHY

1. Politologové, sociologové, právníci	10
1.1. Stručný úvod do problematiky	10
1.2. Struktura práce, metodologie a výzkumné otázky	11
1.3. Subkultury v českém politickém prostředí	12
1.4. Politologické vymezení squattingu	14
1.5. Historie a současnost squattingu	18
1.6. Sociokulturně angažovaný squatting	19
1.7. Politické pozadí squattingu	22
1.8. Právní a sociologické aspekty squattingu	24
1.9. Komunikace squatterů se státem a municipalitou	28
1.10. Postoje úřadů u nás a v ostatních zemích	30
1.11. Hrozba extremismu a protiextremistická politika	32
1.12. Radikální a extremistické skupiny	36
1.13. Spory o vládní definici extremismu	40
1.14. Občanská společnost, krize modernity, anomie	43
1.15. Závěr	45
2. Squatterři a jejich sympatizanti	47
2.1. Rozhovory ve vile Milada	47
2.2. Rozhovor se Slavomírem Tesárkem, duší squatu Milada	61
2.3. Původní projekt kulturně-sociálního centra Milada	78
2.4. Básnická tvorba na Miladě	84
3. Manifesty squatterů	89
3.1. Manifest Obsaď a žij	89
3.2. Zlatý věk squattingu (součást manifestu)	100
3.3. Příčiny a podstata squattingu (součást manifestu)	107
4. Manifesty anarchistů	116
4.1. Manifest Žádné byty, žádný smír	116

4.2.	Proti státu a kapitalismu	118
4.3.	Za svobodnou společnost. Cesta ke svobodě a sociální spravedlnosti.	119
5.	Policie a ministerstva	123
5.1.	Zpráva MV ČR 2005 o extremismu	123
5.2.	Zpráva Policie ČR, správa hl. m. Prahy, I. sekce kriminální služby	125
5.3.	Dokumentační středisko pro lidská práva	128
5.4.	Výzkum: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.	132
6.	Legendární squat Ladronka	133
6.1.	Zprávy z tisku	133
6.2.	Rozhovor s Romanem Laubem, duší squatu Ladronka. .	137
7.	O hodnotách svobody a útlaku	149
7.1.	Rozhovor s Ondřejem Slačálkem, duší české anarchie	149
7.2.	Squatting jako předvoj revoluce (druhá část rozhovoru)	167
8.	Squatterské komunity a jejich stručná historie	176
8.1.	Praha	176
8.2.	Brno	192
8.3.	Další česká města	194
8.4.	Slovensko	200
8.5.	Některé další zahraniční squaty	202
9.	Odkazy	205
9.1.	Odborná literatura	205
9.2.	Texty na internetových stránkách	206
9.3.	Internetové stránky	207

1. POLITOLOGOVÉ, SOCIOLOGOVÉ, PRÁVNÍCI...

1.1. Stručný úvod do problematiky

Hodnota svobody, práva a demokracie bývá častým tématem diskusí, méně se však probírají v souvislosti s tzv. alternativami, které existují mimo rámec oficiálních struktur; jako typy sociálních vztahů, jež se mohou někdy transformovat v občanská sdružení či politická hnutí, často označovaná jako extremistická, přičemž pojmy *politická strana* a *zájmová organizace* (sdružení) se v politologické literatuře mnohdy sémanticky překrývají¹⁾ a označení *extremistická* bývá sporné.²⁾ Předmětem kritiky alternativců může být nepřiměřený nátlak establishmentu, masovost, komercializace, podbízení se diktátu trhu či globalizace světa. Obranou, jak dostát závazkům svobody a nezávislosti, pak bývá nonkonformní vzdor či tvorba subkultury jakožto souboru specifických norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu v rámci širšího společenství lidí. Důležitým znakem je viditelné odlišení od kultury dominantní.

Zatímco některé subkultury procházejí vývojem a proměňují se (např. underground), jiné mají tendenci vytvářet hranice, které zabezpečují udržení a jistou ochranu společenství. Mohou být rovněž spojovány s problémy, jež nazýváme anomii, tedy s pocitem nezařazenosti a bezradnosti, které vznikají jako

¹⁾ Např. FIALA, P.: *Definice zájmových skupin*, in Politologický časopis, 6, č. 1.

²⁾ Např. KELLER, J. (podrobněji ve statí 2.1. této práce).

následek modernizace. Mohou, a nemusejí se profilovat jako politické strany, zájmové organizace či občanská sdružení. Vždy však odrážejí stav majoritní společnosti, její vnitřní stabilitu a demokracii.

1.2. Struktura práce, metodologie a výzkumné otázky

Cílem této práce je deskripce a analýza subkultur v České republice s užším zaměřením na vztah squattingu, extremismu a anomie vůči majoritní demokratické společnosti. Text je rozdělen do vzájemně provázaných skupin, včetně rozhovorů, anket, článků, novinových zpráv, manifestů, oznámení, obrazové dokumentace a nejrůznějších poznámek.

V první části se pohybuji v teoretické rovině s důrazem na politologickou analýzu subkultur a vymezení fenoménu squat. Druhá část by se dala nazvat legislativně-právní; sleduji postoje úřadů u nás a v ostatních zemích s akcentem na liberální Holandsko. Třetí část se zabývá obranou společnosti před extremismem a politickým radikalismem. Vycházím z poznatků, že český squatting je širokým spektrem politických názorů, kde převažují levicové postoje, většina jeho sympatizantů se hlásí k anarchismu. Součástí práce je rovněž konkrétní šetření v pražské vile Milada na bázi standardizovaných rozhovorů. Vyhodnocení (bytová otázka, politický aspekt, bezdomovecství, umělecká a sociální centra atd.) slouží k doplňkové analýze postojů a k potvrzení (či vyvrácení) zmíněných hypotéz. Souhrnem dat pak odpovídám na tři základní otázky: *Ohrožuje squatting demokracii v České republice? Lze ho zařadit mezi extremistická hnutí? Má blíže k teorii anomie, či má jiné politické, kulturní a sociální aspekty?*

Co se týče pojmů vymezujících politickou oblast, volím pro tento případ (částečně) normativně-ontologický přístup, který je mi bližší svou orientací na kvality a hodnoty. Politický řád

v něm tvoří podstatný předpoklad dobrého života, politická věda je pojmána jako součást praktické filozofie (Schlosser, Stammen 2000: 34). Další část práce je věnována názorům squatterů; je složena převážně z rozhovorů, manifestů, novinových článků, ukázek projektů jednotlivých center, trestních oznámení, dílčích poznámek, včetně fotografií, plakátů a pozvánek na nejrůznější akce. Závěr patří seznamu squatů v Čechách, na Slovensku i ve světě, včetně dalších kontaktů, odkazů na literaturu a internetové stránky.

1.3. Subkultury v českém politickém prostředí

Subkultura je pozoruhodný fenomén, jenž se prolíná do mnoha oblastí společenských věd, ať už je to sociologie, politologie či samotná teorie kultury, která o ní hovoří jako o alternativní kultuře – pevné a nedílné součásti kultury oficiální. Politologie se na ni odvolává v době nepokojů (mladá „zlobivá“ avantgarda)³⁾ a často jí dává nálepku extremistická. Sociologie ji zkoumá jako specifický soubor norem, hodnot, vzorců chování a životních stylů charakterizujících určitou skupinu v rámci širšího společenství, jehož je tato skupina součástí (Giddens 1999: 38).

Anthony Giddens, britský sociolog zabývající se dějinami sociologie, zavádí pojem *deviantní subkultura* a chápe ji jako soubor norem a hodnot, které se podstatně odlišují od norem a hodnot uznávaných v kultuře většinové – jako příklad uvádí kult hnutí Haré Kršna (Giddens 1999: 186). Respektuje přitom národní kultury a odmítá etnocentrismus.

Pro politologii je důležitým aspektem to, že se nutně nemusí jednat o tzv. podzemní konstrukci nových zákonů a hodnot směřujících k ozbrojené revoluci. Nicméně při přechodu

³⁾ Označení, které se objevuje v prvorepublikovém tisku, zvláště v souvislosti s pouličními nepokoji.

k demokracii mají subkultury nepochybně své opodstatnění. Příkladem budiž někdejší Československo.

V rozsáhlém projektu s názvem *Alternativní kultura*⁴⁾ označuje sociolog, vedoucí výzkumného týmu, Josef Alan, subkultury jako formu odporu vůči režimu a jeho institucím, přičemž hovoří o jejich odlišné motivaci a struktuře. Krajní pól představoval podle jeho slov underground, který byl nesen odmítáním a ignorováním totalitního režimu, druhým nosným pólem byl disent, jenž se orientoval na intelektuální aktivity a reflexi myšlenkových (filozofických, vědeckých, ideologických aj.) proudů, na kritickou analýzu reálné společenské situace a jejich politických souvislostí a později i na politickou praxi (Alan a kol. 2001: 19).

Subkultury se zcela přirozeně objevují i v demokratické společnosti; příkladem může být právě squatting, který se v Čechách prosazuje v masové míře až na počátku devadesátých let. Těžištěm odporu je v současné době komerce, diktát trhu, teror establishmentu a plížívá globalizace. Mladé demokratické státy tak daleko častěji čelí tomu, co Emile Durkheim nazývá anomii, tedy společenskou situací, v níž byly zpochybněny panující normy a existující hodnoty. Dosavadní způsoby orientace ztrácejí závaznost a skupinová morálka je otřesena, stejně jako sociální kontrola (Durkheim 1998: 6).

Další z řady sociologů, R. K. Merton, pak označuje anomii jako „americké dilema“. V době, kdy tvořil svou teorii, si i nejnižší vrstvy osvojily představu, že materiálního úspěchu lze ve svobodné zemi dosáhnout vlastními silami. Později však podle jeho názoru lidé poznávají, že jejich síly narážejí na reálné danosti společnosti rozdělené na sociální vrstvy. Následkem anomie může jedinec prožívat pocity osamocení, bezmoci, dezorientace, nejistoty a frustrace (Merton 2000: 22).

⁴⁾ Projekt s podporou Grantové agentury ČR č. 403/99/0885. První syntetizující práce vymezující fenomén tzv. alternativní, tj. neoficiální, podzemní kultury v českých zemích v letech 1945–1989.

Vyústění marných snah o zařazení do společnosti, stav ne-usazení právních a společenských norem může vést (mimo jiné) v případě České republiky k extremismu, squatterství či k jiným formám subkultur, které obsahují široké spektrum politických názorů. Levicoví aktivisté vidí řešení v revoluční změně režimu; ve svržení kapitalismu a opětovném nastolení socialismu, či nejlépe komunismu. Hovoří o posílení role státu. Anarchisté naopak opovrhují jakýmkoli státem a preferují volná utopistická společenství. Anarchoautonomisté se výrazně zapojují do protestů vůči pokračující globalizaci světa, trápí je otázky globálního oteplování, migrace a týrání zvířat atd...

1.4. Politologické vymezení squattingu

Squatting se v politologické literatuře příliš nevyskytuje, a pokud se objeví, zpravidla dostává nálepku extremistický, přičemž je podle mého soudu pojmán spíše jako určité zájmové sdružení než jako reálná extremistická hrozba.⁵⁾ V knize *Politický extremismus a radikalismus v ČR* v příspěvku *Extremismus a stigmatizace* sociolog Jan Keller varuje: „*Nálepka začala být udělována všem nepohodlným či jen málo loajálním postojům. Současně se začalo termínu extremismus užívat záměrně s termínem terorismus*“ (Fiala a kol. 1998: 75). Jeho obavy spočívají v cílené stigmatizaci odpůrců, ve stavu věcí, kdy rozhodují o tom, kdo je a kdo není extremistu, pouze ti, kteří momentálně kontrolují zpravodajské služby. V případě, že je nebude kontrolovat nikdo, budou o tom rozhodovat ony samy (Fiala a kol. 1998: 78).

Také squatteři se bouří proti nálepce extremistů a trvají na tom, že jde o životní filozofii, o otevřenou sociálně-politické hnutí, které nemá vyhraněnou a jednotnou ideologii. Poukazují i na to, že řada squatů (zvláště ve světě) je výrazně apolitic-

⁵⁾ Vycházím z výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (viz s. 132).

ká. V časopise Československé anarchistické federace (ČSAF) s názvem *Existence* (roč. 4., č. 1/1999) však uvádějí: „*Squatting je hnutí, kde lidé nebojují jen za své ideály a vize, ale přímo za svůj životní prostor. Squaty jsou útočištěm odpůrců systému. Stávají se katalyzátorem odporu, předvojem revoluce, která zajistí politickou a hospodářskou spravedlnost a samosprávu a v neposlední řadě i důstojné bydlení pro všechny, nejen pro ty, co si to mohou dovolit. Squatting je boj tady a teď, stává se předvojem sociální revoluce.*“⁶⁾ Později tuto tezi, která byla uvedena i na starších internetových stránkách vily Milada, dementují a nahrazují ji jiným vyjádřením, jakousi obhajobou squattingu.

Ve většině zemí Evropské unie není extremismus (ani squatting; zde s výjimkou Holandska) právně definován a jeho politologické vymezení je podle mého názoru velmi vágní. Současná politologie vnímá extrém jako krajní úchylku od zavedených společensko-politických norem. Extremismem jsou na základě odborných kritérií ve vzájemné spojitosti individuální postoje, skupinová a organizovaná veřejná činnost, politické subjekty i subkultury, produkce tiskovin a nakladatelství. Extremistické uvažování je spojováno výhradně s opozicí vůči etablovanému politickému systému a s formami kombinace legálních a nelegálních praktik odpůrců, včetně násilí. Nejsou pevně stanoveny hranice mezi extrémními a radikálními projevy a subjekty. Stávající právní úprava v České republice pak neposkytuje potřebný manévrovací prostor pro efektivní postup státních orgánů vůči těmto projevům odporu (Danics 2003: 12–15).

Většina squatů u nás působí podle materiálů Policie ČR⁷⁾ nelegálně, jiné si naopak zakládají na svém vyvzdorovaném renomé občanského sdružení. Nicméně podle platného právního

⁶⁾ Citováno ze starých internetových stránek www.milada.s.cz, originál na www.csaf.cz/casopisy.

⁷⁾ Další materiály Policie ČR (www.mvcr.cz/policie).

řádu platí pro registraci občanských sdružení stejná pravidla jako pro politické strany a hnutí (s výjimkou jejich rozpuštění). Podle zákona (č. 83/1990 Sb.) o sdružování občanů nesmějí sledovat následující cíle: *popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení. Rozněcování a nesnášenlivost z těchto důvodů, podpora násilí nebo jiné porušování ústavy a zákonů.*⁸⁾ Rovněž jsou zakázána ozbrojená sdružení či sdružení s ozbrojenými složkami. Občanská sdružení může rozpustit Ministerstvo vnitra ČR, pokud vykonávají činnost v rozporu se zákonem. Proti tomuto rozhodnutí lze podat opravný prostředek k Nejvyššímu soudu ČR. Zákon č. 83/1990 Sb. nikterak nespecifikuje, k jakým účelům je možné občanské sdružení zakládat (Danics 2003: 47–48).

V případě squatu je třeba rozlišovat občanská sdružení, která byla založena *ad hoc*, např. na obnovu bytové jednotky; dále ta, která se později etablovala spíše jako politická hnutí, a ta, která se deklarují jako apolitická kulturní a umělecká centra (viz závěrečný přehled). Je to důležité i z hlediska funkce politického systému, do něhož zájmové skupiny (občanská sdružení) neodmyslitelně patří. G. A. Almondem⁹⁾ navržené a rozpracované kategorie vstupů a výstupů si všímají na funkci vstupů politické socializace, artikulace zájmů, agregace (spojování) zájmů a politické komunikace; na funkci výstupů pak tvorby pravidel – norem, aplikace těchto pravidel a norem a jejich posuzování (Říchová 2000: 65–68). Žádný politický systém by nemohl fungovat (resp. demokratická společnost) bez těchto prvků; je tedy legitimním právem každého občana podílet se na charakteru společnosti. Interpretace fungování a dopadu zprostředkování zájmů je však záležitostí kontextuální, tedy

⁸⁾ Citováno podle ipravnik.cz.

⁹⁾ Americký politolog, jeden z hlavních představitelů strukturně-funkcionální analýzy (ŘÍCHOVÁ 2000: 62).

musí vždy vycházet z charakteru společnosti, v níž zájmové skupiny působí.

Squatting tudíž naráží na základní problém a jeho politologické vymezení jako celku je poněkud složité. V každém případě je třeba vycházet z jednotlivých komunit, které fungují jako občanská sdružení, a sledovat jejich reálné cíle (viz dále v textu). Třebaže squatting nemá obecně vyhraněnou a jednotnou ideologii, poukazuje v mnoha případech pouze na problémy tzv. nebydlících deklarované v manifestu *Obsad' a žij*¹⁰⁾, většina obyvatel squatu patří podle vlastního šetření k anarchistům a anarchoautonomům, kteří se výrazně zapojují do protestů proti pokračující globalizaci světa; obě skupiny se ostře vymezují vůči kapitalismu.

Nevyjasněná terminologie se objevuje i ve zkoumání reprezentace zájmů, a to v případě rozlišení pojmů *politická strana* a *zájmová organizace*. Upozorňují na to Petr Fila a Maxmilián Strmiska ve svých textech a dodávají, že v mnoha případech se dokonce sémanticky setkávají (Fiala, Strmiska 1998: 36–38). Slovenský politolog Ján Sopóci použil jako jedno z možných typologických hledisek kritéria ekonomická a neekonomická. Mezi první zájmové skupiny zařadil například odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a sdružení výrobců, průmyslové a obchodní komory. Do druhého začlenil ekologické, kulturní a náboženské organizace. Politickými se stávají takové zájmy, které nelze posoudit jinak než mocensky, prostřednictvím politické moci nebo politického vlivu ve společnosti, prostřednictvím politických institucí (Sopóci 2001: 15). Společnost v tom nejširším pojetí obsahuje mnoho systémů sociálních, a to i v neorganizované podobě, které jednotlivě identifikují užší aspekty sociálních vztahů mezi biologickými osobami tvořícími společnost (Říchová 2000: 51).

¹⁰⁾ Manifest *Obsad' a žij* (<http://squat.net/praha/stahuj/obsad.php>).

1.5. Historie a současnost squattingu

Čím je tedy squatting a co znamená toto podivné slovo? Anglický slovník nám nabízí hned několik výrazů, a sice: sezení na bobku, v jakémisi podřepu či tureckém sedu nebo (v kontextu) *dřepět a nic nedělat*, nastěhovat se do prázdného domu, usadit se na půdě obce s nadějí, že získám právní nárok na opuštěný prostor.¹¹⁾

Podle materiálů zveřejněných na internetových stránkách vily Milada¹²⁾ k nám dorazil squatting „ze Západu“. Prvními squatterry byli s největší pravděpodobností lidé, kteří zakládali farmy na neobsazeném území Severní Ameriky v 19. století, v době bojů mezi Severem a Jihem. Jiné zdroje, například Peter Jachimiak z University of Glamorgan, specialista na britské subkultury¹³⁾, se zmiňují o diggers (1949), kteří obsadili kopec Svatého Jiří, založili zde vlastní farmu a podporovali skupiny, jež usilují o svobodný, soběstačný a vegetariánský život.

Největší rozmach ovšem zažívá squat v šedesátých letech, v době hippies.¹⁴⁾ Jisté oživení následovalo také v sedmdesátých letech díky anarchistům, kdy squat získával politický náboj; v devadesátých letech se pak objevují stoupenci tzv. anarchoautonomního hnutí¹⁵⁾, které sdružuje nejen anarchisty, ale také ekology, přívržence nové levice, bojovníky za práva zvířat, feministky a antifašisty. Odvolávají se na ně i zástupci vily

¹¹⁾ Websterův anglický výkladový slovník nabízí celou škálu dalších významů.

¹²⁾ Historie squatu je podrobně vypracována na internetových stránkách vily Milada.

¹³⁾ Peter Jachimiak je specialistou na britské subkultury University of Glamorgan (http://www.glam.ac.uk/hass/staff/personal_pages/research/jachimiak_peter.php).

¹⁴⁾ Hnutí hippies zavrhovalo blahobyť, konformitu, oficiální kulturu a morálku. Jedná se o revoltu proti přeorganizované a přetechnizované společnosti kolektivním životem.

¹⁵⁾ Anarchoautonomní hnutí vzniklo v osmdesátých letech v Německu ve spojitosti s tamním anarchistickým prostředím. Hlavním úkolem je vytváření samosprávných skupin a zón ve společnosti. Podrobněji FIALA a kol. 1999: 170–174.

Milada; na svých internetových stránkách zmiňují též český underground a historii obsazování prázdných domů v ČR. Za zmínku stojí např. aktivity organizace Černá ruka spisovatelů Haška a Sauera. Ta se údajně zabývala vyhledáváním prázdných prostor, s nimiž majitelé spekulovali, obsazovala je a předdávala dělnickým rodinám. Majitel, který porušoval zákon, si prý nedovolil volat policii.

Současný český squatting už není tak idylický. První komunou mladých lidí byl zřejmě Dům u divého muže v Praze na počátku devadesátých let, následovaly další (Ladronka, Milada, Papírna či Budánka), obsazovaly se domy v Brně (Nová zahrada, Kociánka), Teplicích, Trutnově, ve Dvoře Králové (podrobněji v závěrečném výčtu). V letech 1990–2004 u nás došlo podle záznamů squatterů k více než třiceti pokusům o obsazení dlouhodobě neužívaných objektů. Magistrát hlavního města Prahy registruje v roce 1999 asi 4000 neobydlených domů a nevyužitých objektů. Obsazování se v letech 1990–2004 aktivně účastnilo kolem 350 mladých lidí; se svými nároky však u Policie ČR a magistrátu zpravidla neuspěli.

Co se týče světa, lze hovořit o masovějším squattingu s většími úspěchy týkajícími se legalizace, a hlavně s větší kulturou dialogu mezi městem a alternativci. Za všechny uvedme alespoň dnes již legální berlínský Tacheles, amsterodamský Nieuwmarkt či pařížský Les Frigois. Tyto příklady svědčí o tom, že konfrontační a represivní politiku lze bez větších problémů nahradit dohodou. Nutno však dodat, že v případě zahraničních squatů se jedná spíše o kulturní a umělecká centra.

1.6. Sociokulturně angažovaný squatting

Klasický squatting lze považovat za sociální jev, který se opírá o nejrozmanitější individuální motivaci a sleduje nejrůznější cíle. Podle již zveřejněných zdrojů je možno situaci zobecnit v závislosti na několika hlavních motivech: prvním je řešení